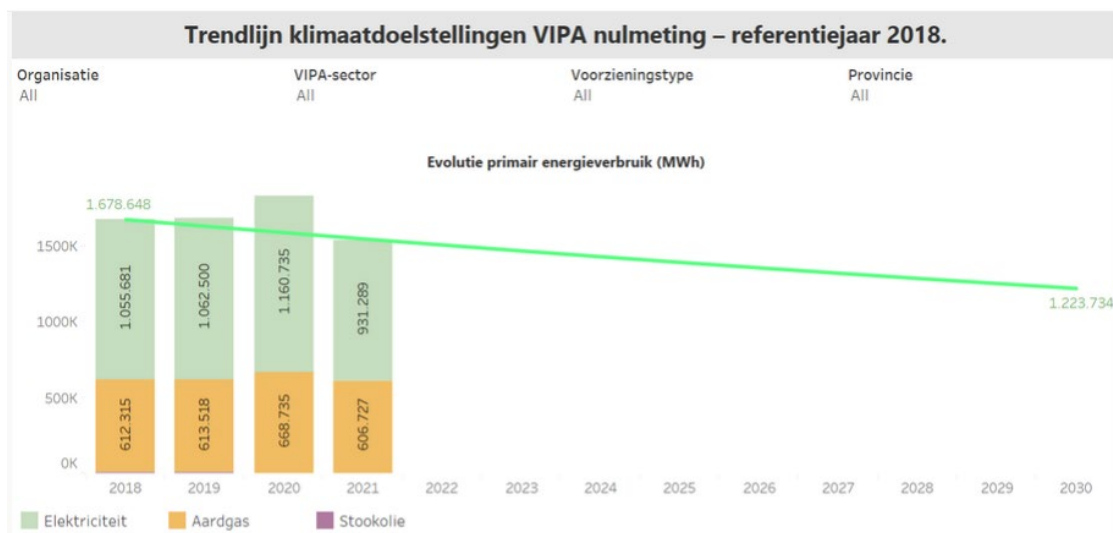

Bovendien wordt door de sterke stijging van de energieprijzen in 2021 en 2022 en de sterke verwevenheid tussen ventilatie en energie-efficiëntie, het kostenaspect dat samenhangt met een gerichte ventilatie-aanpak een belangrijke bepalende factor. Hierbij is er afstemming nodig tussen de ingrepen ten behoeve van ventilatie en deze ten behoeve van verwarming.

Het totaal energieverbruik van de voorzieningen binnen het beleidsdomein WVG (bron: Terra) is significant gestegen in 2020 ten opzichte van de voorgaande jaren 2018 en 2019 (de cijfers voor 2021 zijn nog niet volledig beschikbaar). Een belangrijk deel van die stijging is wellicht te wijten aan specifieke maatregelen inzake ventilatie die de voorzieningen namen in functie van COVID-preventie.

Midden in de COVID-19-crisis van 2020-2021 was een toepassing van globale algemene regels zoals het maximaal openen van ramen in functie van infectieziektepreventie te verantwoorden. Maar deze generieke maatregel heeft een grote impact op energiekosten en thermisch comfort. Om een goede binnenluchtkwaliteit in de voorzieningen te kunnen garanderen binnen aanvaardbare comfortgrenzen én met een minimale impact op de energiekost is een gerichte aanpak met maatregelen op maat van de verschillende sectoren nodig. Daarbij is het essentieel om de ventilatiescan en de energiescan in één geïntegreerd geheel te benaderen.

B. KWALITEITSKADER UITBREIDING

Doelstelling

Een kwaliteitskader voor voorzieningen voor personen met een handicap, lokale dienstencentra, psychiatrische verzorgingstehuizen, revalidatiecentra en kinderopvang, wordt voor elke sector uitgewerkt met als dubbele doelstelling:

- kwaliteitsverbetering van de ventilatie via het aanreiken van een ondersteunend kader en via sensibilisering
- het verankeren van een goed en doelmatig ventilatiebeleid op maat van de voorziening

Zo moet het kwaliteitskader een antwoord op de volgende vragen bieden:

1. *wat is goede ventilatiepraktijk in een zorgvoorziening?*
2. *hoe kunnen we de ventilatie-praktijk in de voorzieningen in kaart brengen?*
3. *wat is er nodig om tot een aanvaardbare binnenluchtkwaliteit te komen?*
4. *hoe kunnen we een goed ventilatiebeleid verankeren in de voorzieningen?*

////////////////////////////////////

Pijlers kwaliteitskader

Het kwaliteitskader bestaat uit 4 pijlers:

1. een **kwaliteitshandboek voor ventilatie op maat van de sector**
2. een **risicoanalyse van de ventilatiepraktijk**
 - a) minimaal op basis van periodieke CO₂-metingen uit te voeren door de voorzieningen zelf
 - b) optioneel aanvullend op basis van een gratis **ventilatie-en energiescan**
3. een ventilatieplan
4. een ventilatierapport

In wat volgt worden deze vier pijlers beschreven.

Pijler 1 een kwaliteitshandboek voor ventilatie op maat van de sector

Het beschikbaar regelgevend kader voor binnenluchtkwaliteit (CODEX, EPB, erkenningsnormen en binnenmilieubesluit)³ alsook het federaal wetsontwerp geeft te weinig concrete houvast voor de verankering van kwalitatieve ventilatie in zorgvoorzieningen betreffende de verbetering van de binnenluchtkwaliteit⁴. Het huidige kader is te weinig specifiek geformuleerd voor zorgvoorzieningen wat betreft de gewenste binnenluchtkwaliteit en de ontwerprichtlijnen voor ventilatiesystemen en bovendien is er te weinig aandacht voor de operationele aspecten van een kwalitatief ventilatiebeleid op maat van de voorziening (onderhoud en beheer, opleiding gebouwbeheerders en personeel, ventilatiestrategie).

Alles wat een voorziening moet weten over ventilatie wordt daarom gebundeld in één referentiedocument specifiek afgestemd op de sector. Zowel conceptuele als operationele doelstellingen komen aan bod: wanneer spreken we van goede ventilatie?, hoe dit op te volgen, onderhoud, do's & don'ts, welke elementen kunnen ingezet worden om kwaliteit te verbeteren?

Het kwaliteitshandboek vormt de inhoudelijke basis voor verdere uitwerking van het kwaliteitskader.

Conceptueel:

Er is een eenduidige en duidelijke technische leidraad nodig voor de prestatie-eisen voor ventilatiesystemen in de voorziening. Het conceptueel kader moet toelaten om op maat van de voorziening (doelpubliek, zorgconcept en gebruik en schaal van de infrastructuur) te bepalen wat de aangewezen ventilatiedebieten (i.f.v. vooropgestelde CO₂-concentraties) en ventilatietechnieken zijn. Ook aspecten van energiebeheersing komen hier aan bod.

Operationeel:

Naast de technische aspecten van de ventilatiesystemen is een kader nodig voor het doelgericht inzetten op een goed beleid voor ventilatie en verluchting. Aangepast beheer, onderhoud en gebruik van het systeem bepalen mee het effect op de binnenluchtkwaliteit. Het operationele luik omvat doelstellingen voor sensibilisering, opleiding en vorming van personeel en gebouwbeheerders en kwaliteitsopvolging. Er wordt een leidraad aangereikt om op maat van de voorziening een ventilatiebeleid en -strategie (wanneer, waar en hoe extra ventileren en verluchten) uit te werken.

Het kwaliteitshandboek voor de WZC kan als basis dienen voor de uitbreiding naar de andere sectoren.

³ <https://www.departementwvg.be/vipa-kenniscentrum-gezonde-zorginfrastructuur-luchtkwaliteit-tip-1-bewaak-de-focus-op-luchtkwaliteit-tijdens-het-gebouwonwerp>

⁴ <https://www.health.belgium.be/nl/naar-een-wettelijk-kader-voor-binnenluchtkwaliteit>

//

2a minimaal op basis van periodieke CO₂-metingen uit te voeren door de voorzieningen zelf

Met een risico-analyse op basis van CO₂-metingen brengt de voorziening op een proactieve wijze zelf mogelijke tekorten op vlak van ventilatie in kaart. Deze metingen worden minstens uitgevoerd in een aantal typelokalen (bijvoorbeeld gemeenschappelijke ruimten en individuele kamers) volgens een vastgelegd scenario. Op basis van de risico-analyse kan de voorziening dan gericht een plan van aanpak en een ventilatiebeleid op maat uitwerken.

De CO₂-meetweek⁵ in de WZC in het voorjaar van 2022 leerde ons het volgende:

- mits het voorzien van een laagdrempelig meetscenario is het haalbaar om in te zetten op zelfscreening
- het doorlopen van een zelfscreening heeft een grote meerwaarde inzake sensibilisering
- aandacht voor het gebruik en de toepassing van de CO₂-meters is noodzakelijk
- een steekproefsgewijze kwaliteitscontrole van de zelfscreening is nodig

In de eerste helft van 2022 werd via de COVID-compensatie aan alle residentiële en niet-residentiële voorzieningen een forfaitaire betoelaging toegekend voor de aankoop van CO₂-meters.

2b optioneel aanvullend op basis van een gratis ventilatie- en energie-scan

Indien aanvullend op de eigen CO₂-metingen een grondige doorlichting van de ventilatievoorzieningen wenselijk is kan de voorziening gratis beroep doen op externe expertise via het intekenen voor een ventilatie-, en energie-scan. **Deze scan voorziet een professionele doorlichting van de aanwezige ventilatievoorzieningen** op (energie)efficiëntie, kwaliteit en conformiteit met bestaande normering en richtlijnen volgens het kwaliteitshandboek ventilatie en opmaak van een gedetailleerd analyserapport. Naast de technische adviezen op niveau van de ventilatie-installatie zal de scan ook advies voorzien over conceptuele en operationele (monitoring luchtkwaliteit, onderhoud installatie) maatregelen. Ook een duiding van de kost voor de uitvoering van infrastructurele aanpassingen zal aangeleverd worden.

De ventilatie-scan wordt opgevat als een bijhorende module op de energiescan die VIPA en het Vlaams Energiebedrijf (VEB) reeds hebben ontwikkeld in het kader van het Vlaams Klimaatfonds⁶. Door de verwevenheid van ventilatie en impact op energieprestatie (en eraan gekoppeld de impact op reductie van CO₂-uitstoot) zal met het intekenen voor een ventilatiescan automatisch ook een gratis energiescan worden doorlopen.

De ventilatie- en energiescan is volledig gratis voor voorzieningen die alle aanbevelingen uitvoeren die zichzelf binnen de vijf jaar terugverdienen⁷. Voor energiebesparende maatregelen met een terugverdientijd groter dan vijf jaar kunnen voorzieningen klimaatsubsidies verkrijgen, inclusief de inregeling en het afstemmen van het ventilatiesysteem of de renovatie van het ventilatiesysteem.⁸ (zie ook punt D 'budgetraming')

Ook voor die voorzieningen die in het verleden al een energiescan lieten uitvoeren zal het mogelijk zijn om een geactualiseerde, uitgebreide ventilatie- en energiescan te ontvangen. Door de hogere grondstofprijzen en stijgende energieprijzen zullen verschillende elementen opnieuw geëvalueerd

⁵ 218 WZC voerden met een eigen CO₂-meter CO₂-metingen uit in de eigen voorziening volgens richtlijnen van VIPA en AZG.

⁶ Ontwikkeld door VIPA en het Vlaams Energiebedrijf (VEB) in het kader van het Vlaams Klimaatfonds

⁷ Intekenen op een gratis energiescan impliceert dat de voorziening zich engageert om de maatregelen met een terugverdientijd kleiner dan 5 jaar op eigen kosten uit te voeren.

⁸ <https://www.departementwvg.be/vipa-kenniscentrum-duurzaam-bouwen-klimaatfonds-klimaatsubsidies> .

C. TRAJECT IN OVERLEG MET DE VERSCHILLENDE SECTOREN

Enkel de pijlers 2 tem 4 zouden op termijn als verplichte elementen in een regelgevend kader kunnen opgenomen na een impactanalyse bij de diverse sectoren. In principe wordt uitgegaan van het vrijwillige karakter van de maatregelen een vrijwillige engagement om de binnenmilieukwaliteit te verbeteren. In het kader van eventuele verplichtingen zal de koppeling met erkenningen, vergunningen of subsidies alsook zorginspectie ook worden bekeken in overleg met de sectoren.

In de infrastructurele erkenningsnormen zelf kan op termijn een minimale norm voor de binnenluchtkwaliteit in termen van een bovengrens voor de CO₂-concentratie opgenomen worden. Dit is al het geval voor recentere woonzorgcentra. Minstens in voorzieningen waar kwetsbare personen verblijven moet een minimale binnenluchtkwaliteit gegarandeerd kunnen worden. Ook hier zal eerst de impact van dergelijke regelgeving op de sectoren dienen in kaart te worden gebracht en zal er zoveel mogelijk aansluiting worden gezocht bij de bestaande EPB-regelgevingen.

Het is niet mogelijk om voor de verschillende betrokken sectoren nu al een strikt gedetailleerd evolutietraject op te leggen. Dit vergt immers de nodige tijd en overleg. Per sector zal in goed overleg een aangepast pad uitgewerkt worden. Ook binnen de sectoren zelf, zoals bijvoorbeeld kinderopvang, kan een eventueel verplichtend karakter van de pijlers gedifferentieerd worden naargelang de groep en na een impact-evaluatie van dergelijke maatregel.¹⁰ a.h.v. de ventilatierapportage.

De concrete uitwerking van elke pijler van het kwaliteitskader gebeurt in goed overleg met elke sector individueel: het kwaliteitshandboek, de scenario's voor uitvoeren van de CO₂-metingen, de leidraad voor opmaak van het ventilatieplan en de standaard voor een ventilatierapport worden sectorspecifiek ingevuld. Deze evolutietrajecten zullen voor de verschillende sectoren parallel verlopen.

D. BUDGETRAMING

Budget voor de ontwikkeling van het kwaliteitskader en de gerichte begeleiding voor het traject

De kosten voor de ontwikkeling van het kwaliteitskader zijn relatief beperkt doordat een deel van de ontwikkelingskost reeds werd voorzien in de financiering van een kwaliteitskader voor ventilatie in woonzorgcentra (VR 2021 1712 VV DOC.0175/1BIS). Het kader van de uitbreiding bouwt verder op dit eerste kader.

Samenvattend wordt voor de ontwikkeling een kost van 243.000 euro voorzien voor:

- Het uitwerken van een kwaliteitshandboek per sector
- Het ontwikkelen van een aangepaste ventilatiescan per sector
- De opmaak van een leidraad voor de invulling van het ventilatieplan en het ventilatiebeleid
- Het ontwikkelen van een standaard voor het ventilatierapport
- Een communicatiebudget

Voor het beschreven traject met de concrete uitwerking en implementatie van het kwaliteitskader in overleg met de sectoren wordt een extra budget voorzien van 300.000 euro om specifieke projectwerking mogelijk te maken. De projectwerking omvat:

- begeleiding bij de ontwikkeling van de verschillende pijlers van het kwaliteitskader in overleg met de sector

¹⁰ Bijv. groepsopvang baby's en kleuters, groepsopvang en samenwerkende onthaalouders.

////////////////////////////////////

3. BESTUURLIJKE IMPACT

E. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

De looptijd van dit globale uitbreidingsproject kan in deze fase nog niet in detail worden bepaald en is afhankelijk van de duur van het overlegproces met de verschillende sectoren en de beschikbaarheid van de studie bureaus voor uitvoering van de energiescans en ventilatie-scans. Voor de uitvoering van de hierboven vermelde activiteiten wordt een budget geraamd en gevraagd van 5.320.000 euro. Het gaat om een eenmalige uitgave om de kwaliteit van ventilatie in zorg- en welzijnsvoorzieningen te verbeteren. Belangrijk: dit budget omvat geen investeringen in eventuele noodzakelijke infrastructurele aanpassingen. De financiering van die kosten is deels mogelijk via de Vlaamse klimaatsubsidies van het VIPA. Indien er middelen binnen dit project niet benut zouden worden kunnen deze ingezet worden in proefprojecten die noodzakelijke infrastructurele aanpassingen doen.

<i>Budget ontwikkeling en procesbegeleiding</i>	<i>540.000</i>	<i>euro</i>
<i>Budget ventilatiescan</i>	<i>4.780.000</i>	<i>euro</i>
<i>Totaal</i>	<i>5.320.000</i>	<i>euro</i>

F. ESR-TOETS

Voor de uitvoering van de ventilatie-scans doet het VIPA een beroep op het VEB. Voor het supra vermelde bedrag zal daartoe een bestelling worden geplaatst bij het VEB.

G. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

De impact op het personeel van de Vlaamse overheid wordt opgevangen door beroep te doen op tijdelijke versterking met externe consultants (cf. supra budgetraming).

H. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Het voorstel van beslissing heeft geen weerslag op het gebied van personeelsinzet, werkingsuitgaven, investeringen en schuld en ontvangsten van de lokale besturen.

4. VERDER TRAJECT

Na goedkeuring door de Vlaamse Regering en de bijhorende allocatie van middelen uit de relanceprovisie Vlaamse Veerkracht zal het overleg met de onderscheiden sectoren worden opgestart.

//

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar goedkeuring te hechten aan de in de nota vermelde uitbreiding van het kwaliteitskader voor ventilatie naar voorzieningen voor personen met een handicap, lokale dienstencentra, psychiatrische verzorgingstehuizen, revalidatiecentra en voorzieningen in de kinderopvang in het kader van het VV project nr. 045.
- 2° het bedrag van 5.320.000 euro (VAK/VEK) vrij te maken vanuit de relanceprovisie (CB0-1CBG2AH-PR) ten gunste van het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.
- 3° de Vlaamse minister, bevoegd voor welzijn, volksgezondheid en gezin, te belasten met de verdere uitvoering van deze beslissing.

Voor de Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, afwezig
De Vlaamse minister van Brussel, Jeugd, Media en Armoedebestrijding

Benjamin DALLE

